

Pracovný materiál Kancelárie Rady na rokovanie Rady dňa 23. 11. 2022

Správa o kontrole dodržiavania povinností podľa zákona č. 264/2022 Z. z.

Podnet na preverenie č.: PGO-RPMS/2022/00073

Programová služba: Rádio_FM

Vysielateľ: Rozhlas a televízia Slovenska

Číslo licencie: RD/4

Na základe záverov uvedených v správe Kancelária Rady pripravila nasledujúce uznesenie:

Návrh uznesenia:

Rada pre mediálne služby (ďalej len „Rada“) ako orgán príslušný podľa § 109 ods. 1 až 4 a § 110 ods. 2 písm. e) zákona č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách (ďalej len „zákon č. 264/2022 Z. z.“) postupom podľa § 150 zákona č. 264/2022 Z. z. preverila podnet na preverenie evidovaný pod č. PGO-RPMS/2022/00073 smerujúci voči vysielaniu rozhlasovej programovej služby Rádio_FM vysielateľa Rozhlas a televízia Slovenska a uznala podnet na preverenie podľa ustanovenia § 150 ods. 13 zákona č. 264/2022 Z. z. za **neopodstatnený**.

Úloha:

Kancelária Rady oznámi podávateľovi podnetu výsledok preverenia podnetu.

T: 5. 12. 2022

Z: PgO

Kancelária Rady pre mediálne služby

Pracovný materiál Kancelárie Rady na rokovanie Rady pre mediálne služby
dňa 23. 11. 2022

Podnet na preverenie č. PGO-RPMS/2022/00073 zo dňa 13. 9. 2022
Podávateľ: fyzická osoba
Predmet podnetu: Živé mesto_FM
Deň a čas vysielania: 12. 9. 2022 o cca 20:00 h
Označenie podľa JSO: -

Programová služba: Rádio_FM
Vysielateľ: Rozhlas a televízia Slovenska
Číslo licencie: RD/4

Dátum: 11. 11. 2022

OBSAH PODNETU:

„Deň vysielania: 12.9.2022

Čas vysielania: 20:00 - 21:00

Názov televízie/rádia: Rádio FM, relácia Živé mesto

Predmet sťažnosti:

V relácii moderátorka vyslovila vetu "Biely programátor zo strednej vrstvy, navyše introvert s analytickým myslením, to je až nebezpečné". Moderátorka túto vetu vyslovila v kontexte vyfabulovaného obvinenia, že "bieli programátori zo strednej vrstvy v Silicon Valley (v USA)" vytvárajú aplikácie, ktoré škodia. Celé to posadila do roviny, že to vytvárajú preto, lebo majú rasové predsudky a vzhľadom na svoje povahové vlastnosti (introvertnosť a analytické myslenie) nie sú schopní vytvárať aplikácie, ktoré nikoho neohrozujú. Takéto vyjadrenia považujem za vyjadrenia:

1. diskriminačné, ak za diskrimináciu považujeme "...nespravodlivé a nežiaduce konanie, keď sa zaobchádza s človekom či skupinou ľudí inak, ako s iným človekom na základe jeho odlišnosti, napr. rasového alebo etnického pôvodu, zdravotného či mentálneho stavu, veku, pohlavia, sexuálnej orientácie alebo vierovyznania."

2. rasistické, ak za rasizmus považujeme "...diskriminačnú teóriu, ktorá rozdeľuje ľudí podľa rasy. Podľa zástancov rasizmu možno ľudský druh rozdeliť do niekoľkých kategórií, ktoré možno zoradiť do hierarchickej štruktúry, čiže posúdiť, ktorí ľudia sú lepší a ktorí horší. Na základe tohto delenia má potom jedna skupina väčšie práva a výhody ako ostatné."

3. tzv. "hate speech" - nenávisťný, hanlivý prejav, diskriminujúca forma agresie voči jednotlivcovi alebo skupine na základe ich príslušnosti k nejakej menšine Bielych programátorov je na svete rádovo menej ako programátorov z ázijských krajín ako Japonsko, Čína, India, Kórea, Vietnam.. moderátorka ale neváhala práve "bieleho programátora zo strednej vrstvy" označiť za nebezpečného. K tvrdeniu, že práve bieli programátori zo strednej vrstvy vytvárajú "nebezpečné" a voči iným rasám neprívetivé aplikácie, moderátorka nemá žiadne podklady. Je to čisto jej výmysel. A tento šíri vo verejnoprávnom médiu. "

PRÁVNE VÝCHODISKÁ POSUDZOVANIA:

Zákon č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách (ďalej aj „ZMS“):

§ 8

Komunikáty

(4) Aktuálna publicistika je program tematicky spätý so spravodajstvom, ktorý obsahuje komentáre k správam a udalostiam, analýzy vývoja, politické stanoviská k udalostiam alebo názory politikov na jednotlivé témy.

§ 13

Vymedzenie obsahovej služby

(1) Obsahová služba je služba určená na príjem verejnosťou koncovému užívateľovi alebo inému užívateľovi, ktorej obsah zostavuje jej poskytovateľ vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť, či už z vlastnej iniciatívy, alebo na základe požiadaviek užívateľa a
a) vo vnímateľnej podobe tento obsah tvoria časovo usporiadané zvukové, obrazové alebo audiovizuálne komunikáty alebo štruktúrované textové informácie (lineárne mediálne služby), najmä programová služba,

§ 25

Prístup verejnosti k pluralitným, objektívnym a nestranným informáciám

Vysielaťel, ktorý nepodlieha samoregulačnému mechanizmu zapísanému do evidencie podľa tohto zákona, regulujúcemu aj oblasť všestrannosti informácií, názorovej plurality a objektívnosti a nestrannosti programov, je povinný

- a) zabezpečiť všestrannosť informácií a názorovú pluralitu v rámci vysielaanej programovej služby,*
- b) zabezpečiť objektívnosť a nestrannosť spravodajských programov a programov aktuálnej publicistiky; názory a hodnotiace komentáre musia byť oddelené od informácií spravodajského charakteru.*

§ 61

Ochrana ľudskej dôstojnosti a ľudskosti

(1) Obsahová služba, ktorú poskytuje vysielaťel alebo poskytovateľ audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie, musí rešpektovať ľudskú dôstojnosť, najmä nesmie

- c) propagovať násilie a otvorenou alebo skrytou formou podnecovať násilie alebo nenávisť, znevažovať alebo hanobiť na základe pohlavia, rasy, farby pleti, jazyka, viery a náboženstva, politického či iného zmýšľania, majetku, zdravotného postihnutia, veku, sexuálnej orientácie, narodenia, národného alebo sociálneho pôvodu, genetických vlastností, štátnej príslušnosti, príslušnosti k národnosti alebo k etnickej skupine,*

§ 62

Ochrana maloletých

(6) Vysielaťel a poskytovateľ audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie sú povinní určiť vekovú vhodnosť vysielaaného alebo poskytovaného programu a typy potenciálne škodlivého obsahu, ktoré sú v ňom obsiahnuté, podľa jednotného systému označovania⁴¹⁾ a dôsledne tento systém uplatňovať.

41) § 12 zákona č. 40/2015 Z. z. v znení zákona č. 264/2022 Z. z.

VYHLÁŠKA

Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

z 3. decembra 2007,

ktorou sa ustanovujú podrobnosti o jednotnom systéme označovania audiovizuálnych diel, zvukových záznamov umeleckých výkonov, multimedialných diel, programov alebo iných zložiek programovej služby a spôsobe jeho uplatňovania

§ 2

(1) Zvukové záznamy umeleckého výkonu a programy alebo iné zložky rozhlasovej programovej služby sa klasifikujú ako nevhodné a neprístupné pre vekovú skupinu maloletých do 18 rokov, ak obsahujú

- a) vulgárny jazyk alebo obscénne vyjadrovanie,*
- b) prezentáciu alebo propagáciu negatívneho správania a foriem závislostí spracované formou zľahčovania alebo ospravedlňovania, zvlášť závislostí, akými sú alkoholizmus, fajčenie, drogové alebo hrácke závislosti, alebo*
- c) sexuálne prejavy, sexuálne násilie alebo sexuálne deviácie prezentované alebo spracované v texte.*

(2) Zvukové záznamy umeleckého výkonu a programy alebo iné zložky rozhlasovej programovej služby sa klasifikujú ako nevhodné pre vekovú skupinu maloletých do 15 rokov, ak obsahujú

- a) prezentáciu alebo propagáciu fyzického, psychického alebo verbálneho násillia, alebo*

b) prezentáciu, propagáciu alebo prejavy neznášanlivosti alebo nenávisť voči jednotlivcom aj skupinám.

(3) Obsah zvukových záznamov umeleckých výkonov a programov alebo iných zložiek rozhlasovej programovej služby sa posudzuje z hľadiska kontextuálneho výskytu hodnotiacich kritérií nevhodnosti alebo neprístupnosti v slovesnom diele alebo hudobnom diele, programe alebo inej zložke, spôsobu a formy vyjadrenia vzhľadom na charakter a druh diela, umeleckého a morálneho poslania diela, ako aj z hľadiska intenzity a frekvencie výskytu hodnotiacich kritérií nevhodnosti alebo neprístupnosti v texte slovesného alebo hudobného diela, programe alebo inej zložke rozhlasovej programovej služby.

(4) Obsah každého zvukového záznamu umeleckého výkonu a programu alebo inej zložky rozhlasovej programovej služby sa klasifikuje samostatne. Obsah každej časti seriálu, série alebo cyklu sa klasifikuje osobitne.

Dôvodová správa k zákonu č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách:

K § 25

Ustanovenie upravuje prípad, kedy vysielateľ nepodlieha žiadnej existujúcej relevantnej samoregulácii v oblasti všestrannosti informácií, názorovej plurality, objektívnosti a nestrannosti programov. V takomto prípade je vysielateľ povinný zabezpečiť všestrannosť informácií a názorovú pluralitu v rámci vysielanej programovej služby. Okrem toho je povinný garantovať objektívnosť a nestrannosť spravodajských programov aktuálnej publicistiky. Vzhľadom na subjektívny charakter výstupov je v tejto súvislosti nevyhnutné, aby hodnotiace komentáre boli oddelené od informácií spravodajského charakteru.

K § 61

Smernica zdôrazňuje povinnosť členských štátov rešpektovať a chrániť ľudskú dôstojnosť, rovnako tak rešpektuje základné práva a dodržiava zásady uznané v Charte základných práv Európskej únie. Základné ľudské práva a slobody sú zakotvené v druhom oddiele druhej hlavy Ústavy Slovenskej republiky. V súlade so základnými princípmi návrh zákona upravuje, že obsahová služba, ktorú poskytuje vysielateľ alebo poskytovateľ audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie, musí rešpektovať ľudskú dôstojnosť. V zmysle navrhovanej úpravy obsahová služba preto najmä nesmie propagovať vojnu alebo opisovať kruté alebo inak neľudské konanie spôsobom, ktorý je nevhodným zľahčovaním, ospravedlňovaním alebo schvaľovaním tohto konania. S tým úzko súvisí aj zákaz propagovať násilie a otvorenou alebo skrytou formou podnecovať násilie alebo nenávisť, znevažovať alebo hanobiť na základe diskriminačných predpokladov. Vzhľadom na vývoj spôsobov, akými sa v dnešnej dobe šíri obsah, je nevyhnutné chrániť širokú verejnosť pred podnecovaním k terorizmu. Návrh preto upravuje zákaz šírenia alebo sprístupňovania informácií verejnosti s úmyslom podnecovať alebo obhajovať páchanie trestných činov terorizmu. Cieľom právnej úpravy je tiež zabezpečiť, aby sa nezobrazovali scény reálneho násillia, kde sa nenáležitou formou zdôrazňuje skutočný priebeh umierania alebo sa zobrazujú osoby vystavované fyzickému či psychickému utrpeniu spôsobom, ktorý je považovaný za zásah do ľudskej dôstojnosti.

K § 62

Členské štáty Európskej únie sa zaviazali prijať účinné opatrenia na zamedzenie možnosti kontaktu maloletých s audiovizuálnym obsahom, ktorý mohol narušiť telesný, duševný alebo morálny vývin maloletých. Navrhovaná úprava preto určuje povinnosť vysielateľovi a poskytovateľovi audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie vo vzťahu k uvedeným

obsahom. Vysielateľ a poskytovateľ audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie sú povinní zabezpečiť, aby programy alebo iné zložky programovej služby alebo audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie, ktoré môžu narušiť vývin maloletých, boli sprístupnené iba takým spôsobom, aby maloletí nemohli takéto programy alebo iné zložky programovej služby alebo audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie za bežných okolností počuť ani vidieť. Navrhovaná úprava umožňuje zaradiť takýto program do vysielania v čase od 22.00 h do 6.00 h, teda zavádza časovú oponu ako jedno z možných opatrení na ochranu maloletých.

V zmysle navrhovanej úpravy je vysielateľ a poskytovateľ audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie rovnako povinní zabezpečiť, aby programy alebo iné zložky programovej služby alebo audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie, ktoré obsahujú pornografiu alebo hrubé, neodôvodnené násilie, boli poskytované len v prípade zabezpečenia technických opatrení na zabránenie prístupu maloletých. Takéto opatrenia zahŕňajú najmä kódovanie alebo účinnú rodičovskú kontrolu.

Na účely navrhovanej úpravy je maloletým osoba mladšia ako 18 rokov veku. V súlade so smernicou na upravuje, že osobné údaje maloletých, ktoré nadobudli vysielateľ a poskytovateľ audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie, sa nesmú spracúvať na obchodné účely, a to napr. na priamy marketing, profilovanie cielenú reklamu.

Účinným spôsobom ochrany maloletých je najmä uplatňovanie jednotného systému označovania, resp. iného akceptovaného systému označovania. Navrhovanou úpravou mediálnej legislatívy sa stanovujú nové pravidlá aj v oblasti označovania vekovej vhodnosti a určovania potenciálne škodlivého obsahu. Vysielateľ a poskytovateľ audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie sú oprávnení zvoliť si, či budú určovať vekovú vhodnosť vysielaného alebo poskytovaného programu a typy potenciálne škodlivého obsahu, ktoré sú v ňom obsiahnuté, podľa jednotného systému označovania alebo budú uplatňovať iný akceptovaný systém označovania, v zmysle zákona č. 40/2015 Z.z. o audiovizii a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len "zákon o audiovizii"). Na základe voľby systému označovania sa na nich budú vzťahovať postupy a podmienky uvedené v zákone o audiovizii. Podrobnosti o uplatňovaní povinnosti budú upravované aj vo všeobecne záväznom predpise.

V súlade s návrhom zákona je vysielateľ povinný uverejniť označenie vekovej vhodnosti vysielaného programu a typ potenciálne škodlivého obsahu, ktorý je v ňom obsiahnutý pri vysielaní programu a pri vysielaní upútavky na program, v programovej ponuke, ako aj v prehľade programov. Poskytovateľ audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie má túto povinnosť uverejnenia v katalógu programov audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie. V súvislosti s vekovou vhodnosťou a typom potenciálne škodlivého obsahu navrhovaná úprava vymedzuje povinnosť vysielateľovi zohľadniť časové zaradenie programov alebo iných zložiek programovej služby.

ANALÝZA – stanovisko Kancelárie Rady pre mediálne služby:

Podávateľ podnetu namietal, že vo vysielaní programovej služby Rádio_FM odznela veta "Biely programátor zo strednej vrstvy, navyše introvert s analytickým myslením, to je až nebezpečné" v kontexte vyfabulovaného obvinenia, že "bieli programátori zo strednej vrstvy v Silicon Valley (v USA)" vytvárajú aplikácie, ktoré škodia. Podávateľ takéto vyjadrenia považuje za diskriminačné, nenávistné, rasistické, hanlivé a vymyslené.

Monitorovaním záznamu rozhlasovej programovej služby Rádio_FM zo dňa 12. 9. 2022 v čase od 20:00 h do 21:00 h bolo zistené, že v čase o cca 20:33 h boli odvysielané vyjadrenia moderátorky o dizajnéroch a programátoroch. Prepis časti programu:

Lucia: A, a vďaka tomu docela získavaš, a na to môžeš využívať tieto dizajnové metódy. A rovnako aj keď vidíme, takým častým proces, problémom, alebo takým biasom sa aj často

nazýva to, že veľa z tých inovácií vzniká v nejakej Silicon Valley, kde istí typ muža, istý typ ľudí je, väčšinou je to akože nejaký druh strednej triedy muža, veľa krát bieleho, sú tí, ktorí toto vlastne dizajnujú, navrhujú, a potom veľa krát sa stáva, že pokiaľ si nejako inak vyzerajúci, alebo inej farby pleti alebo podobne, zrazu nefunguje tá, akože tvárová rekognícia a podobné, čo bude reálne problémy, čo mali podľa mňa pri, keď nejaký jeden z tých nových iPhonov bol vytvorený, to znamená, že, že preto je veľmi dôležité, že keď tam.

Milota: *Z toho hemog, homogenita nám tu vzniká.*

Lucia: *Áno, áno, a že vlastne, ako môžeš, že treba dbať na tú rôznorodosť, aj špeciálne pri tomto testovaní, iterovaní, a ako tam prizvať ľudí z rôznych akože vogues of life, a momentov života, či už to starší, mladší, postihnúť, že ako môžeš tú inklúziu vytvoriť. A nielen, teraz sme to aj riešili vlastne pri meste, že nie len v tom verejnom priestore, rovnako tak, ako myslíme na bezbariérovosť nejakého chodníka alebo budovy, ako myslíme na bezbariérovosť stránky alebo nejakej aplikácie, že keď si nevidiaci alebo nepočujúci, že ako môžeš využívať digitálne produkty, alebo to čo vidíš a zažíváš.*

Milota: *No, toto je úžasné, vlastne mi to pripomína tú tézu, ktorú, ja to volám, že gender mainstreaming, že, že, že vlastne človek sa zameriava na špecifické skupiny, a deliaca čiara je ako ten rod, samozrejme, a potom sa to vrství tým vekom a tak ďalej. Mne tu prišlo vlastne, inak vlastne dosť dôležité, pretože, tak isto ako architektúra bola dlhodobo taká mono, monotónna, modernistická, mužská, ja viem, že moje publikum tu už chápe, že toto neni nejaký akože fight against men, ale proste bolo to tak, tak to isté sa nám deje vlastne v tom virtuálnom svete, kde väčšina programátorov sú muži, ešte dokonca introverti, s enormne vymysleným analytickým schopnosťami, nízkymi emočnými kvocientami, akože to je doslova nebezpečné, aby toto bolo proste homogénne.*

Vyjadrenia boli odvysielané v programe *Živé mesto FM*, ktorý môžeme na základe jeho formy a obsahu označiť ako publicistický program, ktorý sa odľahčenou formou venuje témam ako urbanizmus, mestská architektúra a dizajn. Program je vysielaný pravidelne, každý druhý pondelok o 20:00 h.

V monitorovanom programe moderátorka programu uviedla dve nové moderátorky programu, ktoré ju nahradia v budúcich vysielaniach programu. Moderátorky sa okrem iného venovali aj téme dizajnu výrobkov. V tejto súvislosti odzneli aj informácie o tom, že veľa inovácií vzniká v americkom údolí Silicon Valley. V tejto oblasti USA sú koncentrované firmy orientované na inovatívne technológie.

Moderátorka vyjadrila názor, že v takýchto firmách pracuje istý typ ľudí (*kde istý typ muža, istý typ ľudí je, väčšinou je to akože nejaký druh strednej triedy muža, veľa krát bieleho, sú tí, ktorí toto vlastne dizajnujú, navrhujú*), ktorí navrhujú výrobky iba zo svojho uhla pohľadu, a potom tie výrobky nefungujú pri iných typoch ľudí (napr. pri inej farby pleti človeka). Týmto podľa moderátorky vzniká homogenita, rovnorodosť, teda rovnaká štruktúra, ktorá obmedzuje možnosti využitia výrobku pre rôzne typy ľudí.

Podobne sa moderátorka vyjadrila aj v prípade virtuálnych svetov, ktoré podľa nej programuje väčšinou iba jeden typ človeka (*kde väčšina programátorov sú muži, ešte dokonca introverti, sú enormne vymysleným analytickým schopnosťami, nízkymi emočnými kvocientami*). Môžeme sa domnievať, že moderátorka vyjadrila subjektívny názor, že pokiaľ je pri inováciách zastúpený iba jeden typ človeka, môžu vzniknúť chyby a obmedzenia pre určitú časť ľudí, a tomu by sa mali dizajnéri vyhnúť. Moderátorka vo svojom vyjadrení nešpecifikovala konkrétny produkt ani firmu, ale uviedla iba všeobecný pojem „virtuálny svet“. Podľa nášho názoru ide o programátormi na počítačoch naprogramované simulované prostredie aktívne používané a upravované užívateľmi, ktorí ho zdieľajú v rámci komunity (zdroj: <https://www.techopedia.com/definition/25604/virtual-world>, <https://en.wikipedia.org/wiki/>

Virtual_world).

Domnievame sa, že odvysielané vyjadrenia neboli použité zámerné a účelovo, aby diskriminovali nejakú časť populácie a prezentovali alebo propagovali neznášanlivosť a nenávisť voči jednotlivcovi alebo skupine. Podľa nášho názoru v programe nedošlo k podnecovaniu nenávisť, nenávisť alebo k hanobeniu na základe pohlavia, rasy, farby pleti, sociálneho pôvodu, genetických vlastností. Domnievame sa, že uvedené vyjadrenia boli použité v kontexte výskytu možných problémov v prípadoch, že dizajn a inovácie produktov vytvárajú iba určité typy tvorcov, ktorí nemôžu obsiahnuť celé spektrum užívateľov. Podľa nášho názoru vyjadrenia neboli použité vo význame rasovej neznášanlivosti, alebo nenávisť k určitej skupine ľudí.

Domnievame sa, že intenzita odvysielaných vyjadrení nedosiahla takú úroveň, aby bolo možné uvažovať o začatí správneho konania vo veci možného porušenia príslušných ustanovení ZMS.

ZÁVER:

Na základe analýzy sa domnievame, že v monitorovanom vysielaní rozhlasovej programovej služby Rádio_FM zo dňa 12. 9. 2022 v čase od 20:00 h do 21:00 h **nedošlo k porušeniu ustanovení ZMS.**

Podnet na preverenie navrhujeme posúdiť ako **neopodstatnený.**

Prepis/Popis monitorovaného vysielania k Správe o kontrole dodržiavania povinností podľa zákona č. 264/2022 Z. z. (podnet na preverenie č. PGO-RPMS/2022/00073)

Monitorované vysielanie: Živé mesto_FM
Deň a čas vysielania: 12. 9. 2022 o cca 20:00 h
Označenie podľa JSO: -

Čas cca:

- 20:00:04 – Začiatok programu, *Živé mesto_FM*. Moderátorský úvod, predstavenie nových moderátoriek programu, ktoré nahradia pôvodnú moderátorku Milotu. Milota hovorila o svojej novej kariére. Milota hovorila o tom, ako vybrala nové moderátorky a o nových témach programu.
- 20:04:18 – Nová moderátorka Petra hovorila o svojej kariére. Pracovala v Austrálii, a potom sa vrátila na Slovensko a pracovala aj pre mesto Bratislava. Moderátorky hovorili o na vylepšení služieb v meste, inovačných programoch v meste, probléme skrášľovania predzáhradiek v meste.
- 20:10:12 – Nová moderátorka Lucia hovorila o svojej kariére v biznisovom dizajne. Moderátorky hovorili o nových pohľadoch na prácu, o dizajnovom myslení, ktoré stimuluje kreativitu. Lucia hovorila o inovácii a strachu z modernity.
- 20:12:50 – Lucia hovorila na tému smrť kráľovnej Alžbety. Lucia hovorila o období neistoty, ktoré prináša nový kontext a nové nápady. Počas pandémie sa narušil blahobyt každodenného života.
- 20:16:30 – Petra hovorila o kráľovnej Alžbete, ktorá menila svoje prístupy k politike, menila a prispôbovala sa novým podmienkam. Podľa Petry sa bude meniť myslenie jednotlivca, osobná sloboda a ani energia už nie sú samozrejmosťou.
- 20:19:11 – Lucia hovorila o inováciách, ktoré sa stávajú uvedomelejšími a viac sa zvažujú ich dopady.
- 20:19:54 – Milota hovorila o kráľovnej Alžbete, ktorá prežila rôzne zmeny a krízy.
- 20:22:16 – Petra hovorila o témach, ktorým sa chcú s Luciou venovať. Jednou z tém bude energia. Lucia hovorila o štáte ako aktívnom investorovi do inovácií. Milota hovorila o prekúrených bytoch na Slovensku, v Británii je teplota v bytoch oveľa nižšia.
- 20:27:48 – Petra hovorila o závislostiach na službách, pohodlí, ľuďoch, prírode, mestách. Lucia hovorila o závislosti na zlom dizajne. Milota hovorila o zlom dizajne veľkých administratívnych budov.
- 20:32:10 – Milota hovorila o knihe Don Norman, *The Design of everyday things*. Dizajnéri nemyslia na starých ľuďoch. Existuje určitá kolektívna inovácia, nápady vznikajú na rôznych miestach súčasne.
- 20:33:11 – Moderátorky hovorili o tom, čomu sa budú v budúcich programoch venovať.
- Milota:** *Taktiež, vlastne tam (v knihe Don Norman, The Design of everyday things) vyslovil tézu, že pokiaľ máte nejaký dobrý produkt, ja neviem, že vidlička, alebo že klávesnica, už spôsob, ako sú usporiadané vlastne písmenká, je to produktom nekonečného množstva iterácií, hej?*
- Lucia:** *Uhm.*

Milota: *A tých je minimálne, ja neviem, že 6 alebo 7, čiže. Je aj toto niečo, čím sa budete zaujímať, zaoberať, vlastne, že, že. A na to, aby vec fungovala, že, nielenže ju treba vymyslieť, ale že ju treba nekonečné množstvo, nieže nekonečné, konečné množstvo testovať a iterovať, hej?*

Lucia: *No, to je podľa mňa vlastne aj to, čo som ja hovorila na úvod v tom dizajnovom myslení. Myslím si, že rovno o 2 týždne budeme s týmto otvárať, vlastne, že ako. Lebo tým spôsobom, akým to ty nejako, že testuješ alebo iteruješ, keď to chceš takto povedať, tak vlastne je, že prizývaš rôznych užívateľov do toho procesu.*

Milota: *Uhm.*

Lucia: *A, a vďaka tomu docela získavaš, a na to môžeš využívať tieto dizajnové metódy. A rovnako aj keď vidíme, takým častým proces, problémom, alebo takým biasom sa aj často nazýva to, že veľa z tých inovácií vzniká v nejakej Silicon Valley, kde istí typ muža, istý typ ľudí je, väčšinou je to akože nejaký druh strednej triedy muža, veľa krát bieleho, sú tí, ktorí toto vlastne dizajnujú, navrhujú, a potom veľakrát sa stáva, že pokiaľ si nejako inak vyzerajúci, alebo inej farby pleti alebo podobne, zrazu nefunguje tá, akože tvárová rekognícia a podobné, čo bude reálne problémy, čo mali podľa mňa pri, keď nejaký jeden z tých nových iPhonov bol vytvorený, to znamená, že, že preto je veľmi dôležité, že keď tam.*

Milota: *S toho hemog, homogenita nám tu vzniká.*

Lucia: *Áno, áno, a že vlastne, ako môžeš, že treba dbať na tú rôznorodosť, aj špeciálne pri tomto testovaní, iterovaní, a ako tam prizvať ľudí z rôznych akože vogues of life, a momentov života, či už to starší, mladší, postihnúť, že ako môžeš tú inklúziu vytvoriť. A nielen, teraz sme to aj riešili vlastne pri meste, že nie len v tom verejnom priestore, rovnako tak, ako myslíme na bezbariérovosť nejakého chodníka alebo budovy, ako myslíme na bezbariérovosť stránky alebo nejaké aplikácie, že keď si nevidiaci alebo nepočujúci, že ako môžeš využívať digitálne produkty, alebo to čo vidíš a zažívaš.*

Milota: *No, toto je úžasné, vlastne mi to pripomína tú tézu, ktorú, ja to volám, že gender mainstreaming, že, že, že vlastne človek sa zameriava na špecifické skupiny, a deliaca čiara je ako ten rod, samozrejme, a potom sa to vrství tým vekom a tak ďalej. Mne tu prišlo vlastne, inak vlastne dosť dôležité, pretože, tak isto ako architektúra bola dlhodobo taká mono, monotónna, modernistická, mužská, ja viem, že moje publikum tu už chápe, že toto neni nejaký akože fight against men, ale proste bolo to tak, tak to isté sa nám deje vlastne v tom virtuálnom svete, kde väčšina programátorov sú muži, ešte dokonca introverti, sú enormne vymysleným analytickým schopnosťami, nízkymi emočnými kvocientami, akože to je doslova nebezpečné, aby toto bolo proste homogénne.*

Lucia: *Aj, aj to vidíš podľa mňa, že vlastne, že ktoré tie startupy sa svojím spôsobom, momentálne sú najviac investované, to znamená, že pokiaľ robíš v nejakom že fantech, to znamená, či už to nejaké že aplikácie na fertilitu, alebo menštruáciu, alebo ženské problémy, tam je veľa, akože tam máš týchto posledných pár rokov začalo investovať. Pokiaľ sa deje niečo, viem, že moja kamarátka má startup v oblasti akože organizovanie svadiieb.*

Milota: *Uhm.*

Lucia: *A že povedala, že nikto nerozumie tomu, ako strašne veľa nejakej emočnej práce, že oni tam ide, a tí mužskí investori nerozumejú, prečo to je veľký trh.*

Milota: *Uhm.*

Lucia: *To isté máš, dajme tomu, že pokiaľ sa pozrieme, že ako tu ešte mi stále rodíme, však, to je tiež také jemné, ako z nejakého iného storočia, a pritom je to najviac akože vec, ktorá, na ktorej ľudstvo závislé.*

Milota: *Presne tak.*

Lucia: *No, takže.*

Milota: *Takže aj toto budú predmety, alebo tém, ktoré sú, budete, ktoré vás tak budú rozohrievať.*

Lucia: *Áno.*

- 20:36:41 – Petra hovorila o dizajne vo fyzickom priestore. Petra chodí s dcérou do školy radšej pešo, ale ulice a chodníky nie sú bezpečné. Z hľadiska bezpečnosti by autá nemali byť pri škôlkach. Dizajn by sa nemal zameriavať iba na potreby homogénnej skupiny ľudí. Moderátorky budú riešiť aj tému regulácie.
- 20:41:10 – Milota hovorila o leadroch a osobnostiach doby. Podľa Lucie ide hlavne o spoločných misiách doby, ktorými bola napríklad cesta na mesiac, klimatická zmena. Lucia hovorila o ženách pri inováciách. Petra hovorila o tom, že vo Švédsku sa leadership prejavoval skôr tichým typom šéfa. Prezidentka Čaputová je typ pokojnej sily.
- 20:46:12 – Moderátorky hovorili o zmene, že by mala mať vyšší cieľ. Kráľovná Alžbeta bola podľa moderátoriek podriadená verejnej službe. Na výsledky by sa mali ľudia pozerat' skôr z dlhodobého hľadiska a z hľadiska planéty a nie iba z krátkodobého hľadiska jedného človeka.
- 20:48:50 – Milota hovorila o zmene v spoločnosti. Petra hovorila o tom, aby prostredie a dizajn verejného priestoru menili človeka a jeho návyky.
- 20:51:25 – Moderátorky hovorili o tom, či dizajnovanie nemení samotného tvorcu. Moderátorky hovorili o tom, kto by mal pracovať vo verejnej a štátnej správe, o strachu hovoriť na poradách proti šéfovi. Moderátorky hovorili o svojich skúsenostiach po tom, keď zmenili situáciu, nastavenie porady.
- 20:56:46 – Petra hovorila o svojej dcére a svojom vzťahu k nej. Moderátorky hovorili o potrebe dobrého vzdelania a problémoch školstva.
- 20:56:46 – Moderátorka sa rozlúčila s poslucháčmi a ukončila program.
- 20:59:31 – Koniec programu.
- 20:59:32 – Vlastná propagácia.
- 21:00:00 – Koniec záznamu.